

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-163.2025.10>

УДК 373.3.015.31:17.022.1

Любчак Л. В.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІННІСНОГО ПІДХОДУ У ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті досліджується проблема формування ціннісних орієнтацій молодших школярів. Визначено актуальність теми у зв'язку із змінами в сучасній системі освіти України, що зумовлені глобальними світовими і суспільними викликами. Проведено аналіз підходів до трактування понять «цінності», «ціннісні орієнтації». У тлумаченні даних понять акцентується увага на визначенні даних категорій як опосередкованих культурою еталонів бажаного і належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людей та природи.

Зроблено акцент на особливостях формування ціннісних орієнтацій молодших школярів в умовах воєнного стану. Зазначено, що виховання цінностей у молодших школярів має відбуватися з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів, опори на ідеї концепції Нової української школи, до ключових компонентів якої відноситься наскрізний процес виховання, який формує цінності особистості.

Визначено педагогічні умови реалізації ціннісного підходу у вихованні молодших школярів. Серед основних умов обґрунтовано: прийняття всіма учасниками виховної взаємодії суспільно значущих цінностей як власних переконань, прояв відповідної поведінки в конкретних ситуаціях життєдіяльності; цілеспрямована та систематична співпраця вчителя початкової школи з батьками молодших школярів для реалізації аксіологічного підходу у вихованні учнів в умовах сім'ї та школи; упровадження травма-інформованого підходу в організації безпечного освітнього середовища початкової школи; використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації сучасних форм виховання, спрямованих на формування особистісних та суспільно значущих цінностей учнів.

Розкрито перспективи використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в організації різних форм виховання молодших школярів у процесі змішаного та дистанційного навчання.

Ключові слова: *молодші школярі, виховання, цінності, ціннісні орієнтації, педагогічні умови, ціннісний підхід у вихованні.*

В останні роки проблема цінностей і ціннісних орієнтацій особистості набула особливої актуальності, адже відбувається процес трансформації ціннісних орієнтацій школярів, який тісно пов'язаний із змінами в сучасній системі освіти України, що зумовлений глобальними світовими і суспільними викликами. Статистичні данні ЮНІСЕФ засвідчують, що близько сімдесяти відсотків українських дітей не мають доступу до базових потреб через війну. Це безпосередньо впливає на процес виховання учнів та формування їх ціннісних орієнтацій.

Пандемія та війна внесли свої корективи в реалізацію освітніх реформ в Україні. Однак, уже впродовж восьми останніх років у нашій країні активно впроваджується концепція Нової української школи, до ключових компонентів якої відноситься наскрізний процес виховання, який формує цінності

особистості. Тому, не випадково, серед десяти ключових компетентностей Нової української школи є уміння вчитися впродовж життя, соціальна та громадянська компетентності [8].

У Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)» провідними цінностями національного виховання визначено патріотизм, громадянськість, гуманізм, толерантність, совість, честь, працелюбність [9]. Серед головних принципів реалізації Програми є принцип гуманізації освіти, що полягає в утвердженні людини як найвищої цінності суспільства, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей, гармонії стосунків людини і навколишнього середовища, суспільства і природи. Реалізація даного принципу в умовах війни є вкрай важливим і водночас складним завданням учителя-вихователя.

О. Данильян, Ю. Калиновський серед низки цінностей духовного характеру, які мають загальнолюдський вимір (свобода, рівність, справедливість, безпека, мир, права людини), мир визначають як базову цінність людського буття, правомірно стверджуючи, що в умовах глобальної турбулентності та локальних війн особливого значення набувають цінності миру та безпеки як для окремої людини, так і для суспільства і держав [5, с. 4].

Аналіз психолого-педагогічних досліджень засвідчує смислову природу цінностей. Так, Г. Оллпорт називає цінності особистісним смислом і вважає, що навіть дитина усвідомлює цінність у той момент, коли певний смисл для неї принципово важливий. Тому цінність є категорією значущості, а не категорією знання. М. Рокич трактує поняття «цінність» як стійке переконання в тому, що певний спосіб поведінки чи кінцева мета існування має потенційне значення з особистого погляду. Т. Бутківська відзначає, що цінності – це, з одного боку, властивість того чи іншого суспільного предмета, явища, які задовольняють інтереси, потреби, бажання; це соціально-значущі уявлення про те, що таке добро, справедливість, патріотизм, любов, дружба тощо. Вони, зазвичай, не піддаються сумніву, але видозмінюються, є еталоном, ідеалом для людей. З іншого боку – це відношення суб'єктів до предметів та явищ реальності, яке виражається ціннісними орієнтаціями, соціальними установками, якостями особистості. Тут вони виступають, як певна структура особистості. Перший аспект – суспільний, другий – особистісний [2, с. 27].

Л. Долинська, Н. Максимчук ціннісні орієнтації розглядають як один із компонентів у структурі особистості і стверджують, що вони є складним утворенням, яке вбирає в себе різні форми взаємодії суспільного та індивідуального в особистості, специфічні форми усвідомлення особистістю навколишнього світу, свого минулого, теперішнього і майбутнього, а також сутності свого власного «Я». Автори переконані, що наявність сформованої системи ціннісних орієнтацій забезпечує гармонію внутрішнього світу особистості, сприяє систематизації її знань, норм, стереотипів поведінки та самоствердженню особистості, реалізації соціальних очікувань [7, с. 12-14]. Ціннісні орієнтації виступають сукупністю ієрархічно пов'язаних між собою

цінностей, формуються в ході соціалізації особистості та виконують ряд функцій: долучають особистість до норм суспільства, сприяють самовизначенню особистості, реалізації здібностей та забезпечують гармонію її внутрішнього світу.

Проблему ціннісних орієнтацій у різні роки досліджували ряд соціологів, психологів та педагогів. Зокрема, М. Вебер у своїх дослідженнях щодо впливу ціннісних орієнтацій на життєдіяльність особистості стверджував, що будь-яка діяльність людини залежить від її особистісних цінностей, які відображаються в нормах поведінки [13]. А. Щербань переконаний, що «при формуванні поведінки в соціумі, виборі пріоритетів у житті саме особистісними ціннісними уявленнями керуються і школярі, тому освіта має впливати на цей процес» [12, с. 194].

Науковці стверджують, що ціннісні орієнтації можуть стосуватися основних сфер самореалізації людини, соціально-моральних характеристик особистості, відносин із різними категоріями оточуючих людей. Вони можуть змінюватися в залежності від трансформації умов історичних тенденцій. Зміни в ціннісній структурі свідомості передбачають зміни світогляду, значеннєвої картини світу загалом і характеристики окремих його елементів. Ціннісні орієнтації реалізуються в поведінці або під впливом певних умов залишаються нереалізованими [11, с. 438].

В українському педагогічному словнику за редакцією С. Гончаренка поняття «ціннісні орієнтації» трактується як «вибіркова, відносно стійка система спрямованості інтересів і потреб особистості, зорієнтована на певний аспект соціальних цінностей. Вони формуються в процесі розвитку індивіда, його участі в трудовому житті. Виховання людини можна розглядати як керування становленням та зміною її ціннісних орієнтацій [4, с. 357].

Виховання цінностей у молодших школярів має відбуватися з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів. Психологи наголошують на тому, що молодші школярі виявляють зазвичай слухняність, готовність виконувати вимоги дорослих; у них яскраво виражена наслідувальність; вони схильні до емоційного сприймання і, як губка, вбирають знання, але не завжди усвідомлено. Виховуючи дитину, як цілісну особистість, варто враховувати й середовище проживання (регіон, сім'ю), попередній досвід взаємостосунків із дорослими та в своєму співтоваристві. Лише індивідуальний підхід до кожної дитини, який передбачає визначення педагогом у кожному конкретному випадку стилю особистісного спілкування, вибір ефективних форм та методів виховання сприятимуть залученню молодших школярів до гуманістичних моральних цінностей та надбань людства.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов ефективного формування в молодших школярів ціннісних орієнтацій як фундаменту розвитку гармонійної особистості.

Складність реалізації аксіологічного підходу у вихованні молодших школярів обумовлена не лише глобальними світовими викликами, нівелюванням загальнолюдських цінностей, а й особливостями організації

виховного процесу в початковій школі в умовах воєнного стану. Йдеться мова, в першу чергу, про організацію безпечного освітнього середовища та психоемоційну підтримку учнів, адаптацію форм виховання з різних напрямків до регіональних умов та запитів самих школярів. Дуже складно говорити з учнями про вищі духовні цінності, коли не задовольняються їх базові потреби. Але саме в таких складних умовах, коли кожна сім'я переживає власний травматичний досвід, у дітей молодшого шкільного віку з'являється усвідомлене розуміння суспільно значущих цінностей.

І. Бех духовність вважає надзвичайно важливою проблемою сучасності людини і пропонує «конкретніше шукати ефективні шляхи свідомого і вільного сходження особистості до вищих духовних цінностей». Головне при цьому, щоб духовна особистість переконалась у тому, що вищі цінності складають основний зміст її життя [1, с. 7]. У своїй монографії він дає наукове визначення поняттю «духовна цінність» і стверджує, що на індивідуальному рівні «духовна цінність є надбанням особистості, що втілює високосмисловий етичний імператив, через власну безумовну значущість якого особистість виділяє, усвідомлює своє Я-духовне, а поведінкова сфера цього Я стає простором суспільно цінної життєдіяльності» [1, с. 9].

Ціннісні орієнтації є важливим критерієм моральної спрямованості особистості. О. Савченко вказує на кризу цінностей, дефіцит духовності, які зумовлюють пошук шляхів гуманізації життя, осмислення цінностей сучасного і майбутнього. Узагальнено тлумачення понять «цінності», «ціннісні орієнтації» вона визначає як «опосередковані культурою еталони бажаного і належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людей, до природи» [10, с. 4]. Автор зауважує, що цінності характеризують соціально й особистісно значущі смисли, духовні опори життя людини.

Ще на початку ХХІ століття у своїх наукових працях О. Савченко визначила та схарактеризувала сукупність базових цінностей шкільної освіти, які формуються у взаємозв'язку навчання і виховання учнів, співпраці з батьками і впливів навколишнього середовища. До базових цінностей шкільної освіти автор відносить: гуманізацію суспільного життя і гуманізацію освіти; освоєння цінностей культури; цінності громадянського виховання; працелюбність і відповідальність як цінність шкільної освіти; цінність екологічного світогляду; здатність навчатися впродовж життя; мовна культура учнів як особистісна і суспільно значуща цінність; здоров'я як цінність [10, с. 6-19]. Досить актуальним в сучасних умовах функціонування Нової української школи є процес засвоєння молодшими школярами особистісно і суспільно значущих цінностей. Однак, аби він був достатньо ефективним, необхідно, щоб усі учасники виховної взаємодії приймали їх як власні переконання і відповідно діяли. Для цього необхідно створювати умови для набуття кожною дитиною ціннісного індивідуального досвіду.

Організація освітнього процесу початкової школи в умовах воєнного стану має свої особливості. Важливого значення набуває наскрізний процес виховання молодших школярів, їх підготовка до свідомого життя у вільному

суспільстві, забезпечення у виховному процесі самореалізації дитини як особистості. На перше місце правомірно можна поставити завдання виховання в учнів громадянськості як провідної цінності національного виховання, а саме таких аспектів громадянського виховання, як ставлення до себе, стосунки з іншими людьми, ставлення до суспільства, до оточуючого середовища. Процес виховання учнів є досить складним, адже він стосується формування ціннісної сфери особистості і передбачає цілеспрямовану взаємодію педагога з вихованцями у процесі їх спільної діяльності і спілкування. Аби даний процес був максимально ефективним, ми визначили та обґрунтували *педагогічні умови* реалізації ціннісного підходу у вихованні молодших школярів.

Прийняття всіма учасниками виховної взаємодії суспільно значущих цінностей як власних переконань, прояв відповідної поведінки в конкретних ситуаціях життєдіяльності. Дитині молодшого шкільного віку ще важко зорієнтуватися в ціннісному полі суспільства і культури та здійснювати усвідомлений вибір соціально значущих цінностей. Як для дошкільника, так і для молодшого школяра система цінностей значимих дорослих (педагогів, батьків та ін.) є визначальною для формування власних ціннісних орієнтацій. Молодші школярі схильні до наслідування, тому приклад поведінки педагога, його ціннісні орієнтації й особистість у цілому є інструментом впливу і фундаментом для виховання ціннісних орієнтацій учнів. Діти дуже тонко відчують фальш, коли слова педагога розходяться з його справами і діями в реальному житті. Тому організація і проведення виховних справ з формування ціннісних орієнтацій учнів не може бути формальним заходом для звітності, чи посту в соцмережах. Має відбутися спільне занурення педагога і дітей у світ добрих вчинків і справ, у творення власноруч світу краси, у ситуації допомоги ближньому, бережливого ставлення до природи, прояв гуманності до людей, братів наших менших та ін. У процесі означеної спільної діяльності дитина навчається діяти відповідно до моральних норм і загальнолюдських цінностей (любові, поваги до іншого, свободи, справедливості, гідності тощо).

Цілеспрямована та систематична співпраця вчителя початкової школи з батьками молодших школярів для реалізації аксіологічного підходу у вихованні учнів в умовах сім'ї та школи. Саме в сім'ї діти набувають першого соціального досвіду поведінки, вона є практичною школою моралі, а батьки стають їх першими вихователями. Не випадково в Концепції «Нова українська школа» батьки визначені як рівноправні учасники освітнього процесу. Для молодших школярів дуже важливо відчувати порозуміння батьків між собою і їх поважливе ставлення до вчителя, розуміти, що вимоги батьків та педагогів не суперечать одне одному. Єдність вимог до дитини виробляється в процесі тісної співпраці між учителем та батьками шляхом використання педагогом інтерактивних форм та методів роботи, методик співробітництва, онлайн-ресурсів тощо. Залучення батьків до організації та проведення благодійних ярмарок, екологічних акцій, родинних свят, екскурсій, походів, трудових справ, спортивних змагань та інтелектуальних турнірів не лише згуртовує колектив класу, батьків і вчителів, а й стає прикладом налагодження дружніх стосунків,

набуття досвіду турботи один про одного, вироблення вмінь співпереживання, допомоги, підтримки тощо.

Упровадження травма-інформованого підходу в організації безпечного освітнього середовища початкової школи. Створення безпечного середовища для всіх учасників освітнього процесу, яке включає в себе як фізичну, так і емоційну безпеку, є важливою умовою формування ціннісних орієнтацій молодших школярів. «Фізична безпека означає наявність безпечних приміщень, запобіжних заходів для запобігання травмам та іншому негативному досвіду. Емоційна безпека включає в себе підтримку ментального здоров'я, уникання булінгу та інших форм насильства, а також створення сприятливого клімату для взаємодії й взаєморозуміння» [6, с. 33]. Розуміння та врахування вчителем травматичного досвіду учнів, створення сприятливого середовища для навчання, сприяння регулюванню емоцій, забезпечення індивідуальної підтримки, співпраця та взаємодія на засадах партнерства – такими є основні принципи травма-інформативного підходу до організації освітнього процесу в сучасних умовах. Для дитини, яка вимушено змінила своє місце проживання, втратила рідну домівку (часто ще й своїх близьких), свій колектив, друзів, дуже важко включатися в навчальний процес, брати участь у виховних справах. Враховуючи травматичний досвід учнів, увесь педагогічний колектив освітнього закладу має забезпечити впровадження в освітній процес цінностей розвитку кожної дитини, створити умови для їх реалізації.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації сучасних форм виховання, спрямованих на формування особистісних та суспільно значущих цінностей учнів. Оскільки сучасні учні вважаються представниками нового, відмінного від попереднього, покоління, які від народження живуть і розвиваються перед екранами електронних пристроїв та сприймають цифрову інформацію на такому ж рівні, як і в реальному житті, то використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації виховної роботи з учнями є вимогою часу. Зрозумілим є той факт, що живе спілкування учнів у процесі проведення вікторин, турнірів, свят, зустрічей, змагань, походів, екскурсій та інших форм виховної роботи є набагато ефективнішим для отримання молодшими школярами практичного досвіду взаємодії один з одним, з природою, цікавими людьми, пізнання історії своєї країни, її традицій та інших особистісно та суспільно важливих позицій для формування ціннісних орієнтацій.

Однак, у ситуаціях дистанційного і змішаного навчання вчитель з допомогою онлайн-сервісу Genial.ly. може створити інтерактивні плакати пізнавального змісту і з легкістю поділитися напрацюваннями з учнями в прямому ефірі, на сторінці в соціальній мережі, надіслати у повідомлення тощо. Користуючись сервісом ThingLink, педагогу легко буде організувати з учнями дослідницький проєкт з певної тематики, провести веб-квест, вікторину, організувати інтерактивну гру. З допомогою цифрового редактору Canva не лише вчитель, а й учні самостійно можуть створювати цікаві

комікси. У такий спосіб молодші школярі можуть складати власні історії-діалоги та наочно представляти матеріал з означеної теми. Для наповнення коміксів можна скористатися пропонованими зразками матеріалів на сервісі Make Beliefs Comix. Проведення віртуальних екскурсій за допомогою засобів імітації реальних об'єктів – це чудова можливість познайомити учнів з пам'ятними місцями не лише нашої країни, а й усього світу. Створення творчих проектів, малюнків, виробів та можливість їх представлення у ClassDojo викликає неабиякий інтерес у молодших школярів. Усі ці та багато інших цифрових інструментів допоможуть учителю в формуванні особистісних та суспільно значущих цінностей молодших школярів під час реалізації виховної функції уроку та організації конкретних виховних справ.

Аналізуючи дослідження науковців та зважаючи на сучасні світові виклики й суспільні тенденції становлення особистості, проблема формування ціннісних орієнтацій підростаючого покоління стає надзвичайно актуальною і потребує комплексного розв'язання на різних рівнях. У сучасних умовах особливого значення в організації освітнього процесу набуває наскрізний процес виховання молодших школярів. Без тісної співпраці вчителя з батьками учнів, узгодженості виховних впливів на дитину, врахування її індивідуальних особливостей, травматичного досвіду становлення її як особистості в умовах війни, процес формування ціннісних орієнтацій буде малоефективним. Використання педагогом поряд із традиційними формами і методами виховання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в організації виховних справ є, на нашу думку, вимогою часу.

Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розробку моделі підготовки майбутніх педагогів до реалізації ціннісного підходу у вихованні сучасних молодших школярів в умовах вищого закладу освіти.

Використана література:

1. Бех І. Д. Особистість на шляху до духовних цінностей : монографія. Київ-Чернівці : Букрек, 2018. 320 с.
2. Бутківська Т. В. Проблема цінностей у соціалізації особистості. Цінності освіти і виховання : наук.-метод. зб. / [за заг. ред. О. В. Сухомлинської] ; АПН України. Київ, 1997. С. 27-31.
3. Васютинський В. О. Ціннісно-орієнтаційні площини сучасного українського суспільства. *Проблеми загальної та педагогічної психології* : зб. наук. пр. Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2006. Т. 8. Вип. 6. С. 40-45.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
5. Данильян О., Калиновський Ю. Мир як базова цінність людського буття. *Ціннісні орієнтири в сучасному світі: теоретичний аналіз та практичний досвід* : збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 травня 2022 року, м. Тернопіль. ТНПУ ім. В. Гнатюка. Ред. кол. : Морська Н. Л., Литвин Л. М., Поперечна Г. А. Тернопіль : Вектор, 2022. С. 4-8.
6. Джурило А. П. Застосування концепції травма-інформованого навчання для створення безпечного освітнього середовища. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740665/1/Джурило_Травма_інформ%20навчання_тези_2024.pdf.
7. Долинська Л. В., Максимчук Н. П. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя : навч. посіб.. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2008. 124 с.

8. Концепція Нової української школи. 2016. URL : <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya-nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
9. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»). 1993. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>.
10. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової школи : посіб. для вчит. і метод. почат. навч. 2-ге вид., допов., перероб. Київ : Богданова А. М., 2009. 226 с.
11. Соціологічна енциклопедія / укл. В. Г. Городяненко. Київ : Академ. видав, 2008. 456 с.
12. Щербань А. Д. Ціннісні орієнтації особистості та їх класифікація. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2014. Вип. 64, С. 194-198. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/staptp_2014_64_25.
13. Weber M. *Economy and Society*. 1978. Vol. 1. P. 85-86.

References :

1. Bekh I. D. (2018). *Osobystist na shliakhu do dukhovnykh tsinnosti : monohrafiia* [Personality on the way to spiritual values: a monograph]. Kyiv-Chernivtsi : Bukrek. 320 [in Ukrainian].
2. Butkivska T. V. (1997). *Problema tsinnosti u sotsializatsii osobystosti. Tsinnosti osvity i vykhovannia : nauk.-metod. zb.* [The problem of values in the socialisation of personality. Values of education and upbringing: a scientific and methodological collection] / [za zah. red. O. V. Sukhomlynskoï] ; APN Ukrainy. K., 27-31 [in Ukrainian].
3. Vasiutynskyi V. O. (2006). *Tsinnisno-oriiientatsiini ploschyny suchasnoho ukrainskoho suspilstva* [Value-orientation planes of modern Ukrainian society]. *Problemy zahalnoi ta pedahohichnoi psykholohii : zb. nauk. pr.* In-tu psykholohii im. H. S. Kostiuka APN Ukrainy [Problems of general and pedagogical psychology: a collection of scientific works of the H. S. Kostiuk Institute of Psychology of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine] / za red. S. D. Maksymenka. Kyiv, T. 8. Vyp. 6. 40-45 [in Ukrainian].
4. Honcharenko S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* Ukrainian [Pedagogical Dictionary]. Kyiv : Lybid. 376 [in Ukrainian].
5. Danylian O., Kalynovskyi Yu. (2022). *Myr yak bazova tsinnist liudskoho buttia* [Peace as a basic value of human existence]. *Tsinnisni oriientyry v suchasnomu sviti: teoretychnyi analiz ta praktychnyi dosvid : zbirnyk tez IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Value Orientations in the Modern World: Theoretical Analysis and Practical Experience: Collection of Abstracts of the IV International Scientific and Practical Conference], 13-14 travnia 2022 roku, m. Ternopil. TNPU im. V. Hnatiuka. Red. kol. : Morska N. L., Lytvyn L. M., Poperechna H. A. Ternopil : Vektor, 4-8 [in Ukrainian].
6. Dzhurylo A. P. (2024). *Zastosuvannia kontseptsii travma-informovanoho navchannia dlia stvorennia bezpechnoho osvitnoho seredovyshcha* [Application of the concept of trauma-informed learning to create a safe educational environment]. Retrieved from : <https://surl.lt/yjhmbq> [in Ukrainian].
7. Dolynska L. V., Maksymchuk N. P. (2008). *Psykholohiia tsinnisnykh oriientatsii maibutnoho vchytelia : navch. posib.* [Psychology of Value Orientations of the Future Teacher : a Study Guide]. Kamianets-Podilskyi : FOP Sysyn O. V., 124 [in Ukrainian].
8. *Kontsepsiia Novoi ukrainskoi shkoly* [Concept of the New Ukrainian School]. (2016). Retrieved from : <https://surl.lu/duzvqv> [in Ukrainian].
9. *Pro Derzhavnu natsionalnu prohramu «Osvita» («Ukraina XXI stolittia»)* [On the State National Programme «Education» («Ukraine of the XXI Century»)]. (1993). Retrieved from : <https://surl.lu/litjtd> [in Ukrainian].
10. Savchenko O. Ya. (2009). *Vykhovnyi potentsial pochatkovoï shkoly: posib. dlia vchyt. i metod. pochat. navch.* 2-he vyd., dopov., pererob. [Educational potential of primary school: a manual for teachers and methods of primary education, 2nd edition, supplemented, revised]. Kyiv : Bohdanova A. 226 [in Ukrainian].
11. *Sotsiologichna entsyklopediia* [Sociological Encyclopaedia]. (2008) / uкл. V. H. Horodianenko. Kyiv : Akadem. vydav. 456 [in Ukrainian].

12. Shcherban A. D. (2014). Tsinnisni orientatsii osobystosti ta yikh klasyfikatsiia [Value orientations of personality and their classification]. *Sotsialni tekhnologii: aktualni problemy teorii ta praktyky [Social technologies: topical issues of theory and practice]*. 64, 194-198. Retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/staptp_2014_64_25 [in Ukrainian].
13. Weber M. (1978). *Economy and Society*. Vol. 1. 85-86 [in English].

L. LIUBCHAK. Pedagogical conditions for the implementation of the value-based approach in the education of primary school pupils.

The article examines the problem of forming value orientations of junior schoolchildren. The relevance of the topic is determined in connection with the changes in the modern education system of Ukraine caused by global world and social challenges. The approaches to the interpretation of the concepts of «values» and «value orientations» are analysed. In interpreting these concepts, the author focuses on defining these categories as culture-mediated standards of the desired and proper attitude of an individual to the objects of material and spiritual activity of people and nature.

The emphasis is placed on the peculiarities of forming the value orientations of junior schoolchildren under martial law. It is noted that the education of values in junior schoolchildren should take place taking into account the age and individual characteristics of students, based on the ideas of the concept of the New Ukrainian School, the key components of which include a cross-cutting process of education that forms the values of the individual.

The pedagogical conditions for the implementation of the value-based approach in the education of primary school pupils are determined. Among the main conditions are the following: acceptance by all participants of educational interaction of socially significant values as their own beliefs, manifestation of appropriate behaviour in specific situations of life; purposeful and systematic cooperation of primary school teachers with parents of primary schoolchildren to implement an axiological approach to the education of students in the family and school; introduction of a trauma-informed approach to the organisation of a safe educational environment of primary school; use of information and communication technologies in the organisation of modern forms of education aimed at shaping students' personal and socially significant values.

Prospects for the use of modern information and communication technologies in the organisation of various forms of education of junior schoolchildren in the process of mixed and distance learning are revealed.

Keywords: *primary school students, education, values, value orientations, pedagogical conditions, value-based approach to education*

DOI: <https://doi.org/10.31392/NZ-udu-163.2025.11>

УДК 379.82:[338.482:159.9]

Онопрієнко В. П.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ В СФЕРІ АКТИВНОГО ТА РЕКРЕАЦІЙНОГО ТУРИЗМУ

У статті досліджено теоретико-методологічні та прикладні аспекти імплементації ділового етикету в організації активного і рекреаційного туризму. Здійснено аналіз ділового етикету як системи морально-етичних норм і правил професійної поведінки в туристичній сфері.

Вказано тлумачення терміна «рекреаційний туризм», що визначається як діяльність,